

Praktijkproef Afwegingskader Omgevingsvisie SDG's

Verlag 2^e sessie

29 mei 2019

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag

Mei 2019

Inhoud

1.	Opening.....	3
	1.1. Welkom	3
	1.2. Terugkoppeling eerste begeleidingssessie	3
2.	Presentaties	4
	2.1. Staphorst	4
	2.2. Smallerland.....	5
	2.3. Súdwest-Fryslân	5
	2.4. Dongen.....	6
3.	Wensen/eisen voor een afwegingskader	7
	3.1. Wensen en eisen voor drie onderdelen	7
	3.2. Welke typen afwegingen wil je met een afwegingskader kunnen maken?.....	8
	3.3. Afwegingskaders die inspiratie bieden en positieve en negatieve elementen van die afwegingskaders	9
4.	Afsluiting.....	11

1. Opening

1.1. Welkom

Iedereen wordt welkom geheten.

In de vorige werksessie zijn de eisen en wensen voor een afwegingskader besproken. In de volgende sessie komen we tot een concept voor een afwegingskader. Vandaag worden de eisen, wensen en het type afwegingen aangescherpt en worden de eerste brokken voor een afwegingskader bij elkaar gebracht.

1.2. Terugkoppeling eerste begeleidingssessie

De twee aanwezige gemeenten zijn tijdens de afgelopen begeleidingssessie plenair aan de slag gegaan met hun eigen casussen. In de casus van de gemeente Dongen kwam duidelijk naar voren dat wanneer vanuit het gebruikelijke, ruimtelijke perspectief vertrokken wordt, andere zaken onderbelicht blijven. Het is dus waardevol om op een andere manier – meer integraal – te werken. Bij de gemeente Súdwest-Fryslân was het gespreksonderwerp meer abstract. De vraag die hier centraal stond, was hoe alle bestaande programma's en visies bij elkaar gebracht kunnen worden in één overkoepelende omgevingsvisie die reeds bestaande stukken met elkaar verbindt.

2. Presentaties

Iedere gemeente geeft een presentatie over waar de gemeente nu staat met betrekking tot de Omgevingswet en, meer specifiek, tot de omgevingsvisie. Ook wordt aandacht besteed aan de volgende vragen: wanneer bestaat behoefte aan een afwegingskader en hoe wordt dat nu georganiseerd? Wordt er al met de SDG's gewerkt en waar wordt daarin tegenaan gelopen?

2.1. Staphorst

De gemeente Staphorst begint volgende week met het opstellen van het omgevingsplan. De visie is in januari 2018 vastgesteld, maar zal de komende tijd worden geüpdatet. In de omgevingsvisie is getracht uitgangspunten uit het sociale en het fysieke domein aan elkaar te verbinden, maar het bleek ingewikkeld om een echt integraal document te ontwikkelen. De SDG's hadden daar wellicht bij kunnen helpen. Een vraag die bij Staphorst speelt is hoe de visie moet worden bijgehouden. Er is bijvoorbeeld een armoedenota aangenomen: hoe moet dat nu verwerkt worden in de reeds afgeronde visie?

Er zijn in de visie meer dwarsverbanden gelegd dan hiervoor. Er is veel aandacht besteed aan onderwijs en de arbeidsmarkt. De wens om een integrale visie te maken, waarbij fysiek en sociaal aan elkaar verbonden worden, werd gedistilleerd uit de wet door de wethouder.

Een lastig aspect van de omgevingsvisie is dat het gepaard gaat met een hoog abstractieniveau. Dit vormde een obstakel voor succesvolle burgerparticipatie. In Staphorst zijn er uiteindelijk veel bijeenkomsten gehouden om burgers te betrekken, maar dit aantal was (achteraf gezien) aan de hoge kant. Dit had ook te maken met het feit dat in Staphorst actuele stukken bestonden over de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie was om die reden niet erg vernieuwend en dat vormde enigszins een teleurstelling voor de betrokken burgers: ze hadden dit 5 jaar geleden ook al gedaan. Een advies met betrekking tot burgerparticipatie is om aan burgers en participanten duidelijker terug te koppelen wat er het afgelopen jaar is gebeurd met de visie en dus met hun inbreng. Op deze wijze wordt het voor hen duidelijk wat er met hun input gebeurt, waardoor het concreter aanvoelt.

De gemeente Staphorst heeft zich ook afgevraagd wat de omgevingsvisie precies is en doet. Hun antwoord op dit moment is dat een visie een redelijk abstract document is waarin staat waar je als gemeente en als raad naartoe wilt. Tegelijkertijd is het een document waaraan je ook ideeën kunt toetsen, waardoor het in die zin dus ook al een soort afwegingskader biedt.

De SDG's worden in de gemeente Staphorst nog nergens gebruikt. Nu de gemeente de SDG's ontdekt heeft, zullen ze steeds meer toegepast worden.

2.2. Smallingerland

De gemeente Smallingerland is in een verkennende fase wat de omgevingsvisie betreft. Er bestaat een grote wens vanuit de politiek om burgers te betrekken bij het opstellen van de visie, maar in de praktijk blijkt het abstractieniveau lastig behapbaar. Er ontbreekt een langetermijnvisie om een goede omgevingsvisie op te kunnen stellen, maar hopelijk kunnen de SDG's daarbij helpen.

Lokale integratie van de SDG's: hoe passen de SDG's bij de gemeente en hoe kunnen de SDG's van toegevoegde waarde zijn?

- De SDG's bieden inzicht in belangrijke thema's en eenheid van taal.
- De SDG's bieden inzicht in relaties tussen thema's en belangrijke knoppen.

Deze uitgangspunten zorgen voor meer integraliteit.

Wat is een visie? Een visie gaat over de regeerperioden van B&W's heen. De gemeente heeft als stip op de horizon 2040 gekozen. In verschillende stukken van de gemeente is aangegeven welke SDG's als centrale SDG's aan het document gekoppeld kan worden en welke SDG's er verder aan verbonden kunnen worden. Dit is vervolgens samengevoegd, waardoor duidelijk werd waar in de gemeente de meeste aandacht naar uitgaat en hoe de verschillende documenten en thema's met elkaar verband houden.

Uit gesprekken met burgers en gemeenteambtenaren kwamen drie primaire doelen naar voren waar de gemeente op zou moeten focussen: 13, 3 en 10. Er wordt geprobeerd steeds duidelijk te maken hoe keuzes bijdragen aan deze doelen. In de kernvisie focussen de verschillende domeinen/aandachtsgebieden zich op een specifiek doel van de SDG's. Dat valt uiteen in een aantal subdoelen. Bij ieder doel is vervolgens de vraag: hoe draagt dit bij aan de drie doelen die wij een het centrum hebben gesteld van onze langetermijnvisie?

Of dit plan richting 2040 nou door de raad wordt aangenomen of niet, de manier van werken kan sowieso worden ingezet. De gemeente Rheden is hier ook een mooi voorbeeld van. Zij geven bijvoorbeeld in ieder stuk dat geschreven wordt aan op wat voor wijze dat wat besproken wordt, bijdraagt aan de centrale SDG's.

De SDG's worden ingezet voor programmasturing om integraal werken te faciliteren en als afwegingskader voor keuzes.

Maar waar liggen de moeilijkheden?

- Er is sturing nodig vanuit de directie om draagvlak te creëren.
- De gemeenteraad kan bezwaren hebben, omdat zij werken vanuit de eigen doelen, waarden en focuspunten die zij geformuleerd hebben. Dit hoeft geen probleem te zijn, wanneer uitgelegd wordt in overeenkomende termen waar aan gewerkt wordt en dat daarin overeenkomsten zijn. Om dit document tot stand te brengen, hadden ook de raad en de bevolking betrokken kunnen worden. Dat had al voor meer draagkracht kunnen zorgen.
- Zal het lukken om integraal te werken?

2.3. Súdwest-Fryslân

In de gemeente Súdwest-Fryslân is een ambitiesdocument vastgesteld door de raad. Om deze ambities te bereiken, wordt vastgehouden aan de "taartlagen": van bodem/bio, naar vitale wijken en vervolgens naar de gemeente.

De visie moet wel dynamisch zijn, net zoals de maatschappij. Hier worden veel gesprekken over gevoerd, waarbij burgers zelf de SDG's naar voren brachten.

De vraagstukken zijn zeer complex. De gemeente denkt erover om eerst te focussen op waar ze goed in is (water, landbouw en cultuurtoerisme) en om vervolgens te leren van andere gemeenten. Ook is een mogelijkheid om eerst acties te verbinden aan laaghangend fruit, zoals het plaatsen van regentonnen.

Go Noord van het RIVM helpt bij een meer integrale aanpak.

De gemeente maakt zich zorgen over de mogelijke invloed van het Rijk. Met de provincie, het waterschap, de GGD en de buurgemeenten wordt wel meer samengewerkt en vindt er gesprek plaats.

2.4. Dongen

Het is lastig om een visie op te stellen, omdat allerlei maatschappelijke ontwikkelingen elkaar rap opvolgen en het moeilijk is om een manier te vinden om daarmee om te gaan (bijvoorbeeld robotica).

De gemeente Dongen bespreekt een concrete casus: een provinciale weg die door twee gemeenten heen gaat lopen, waaronder Dongen. De weg gaat ook door natuurgebied. Er vinden regelmatig gesprekken plaats met de verschillende betrokkenen. Op dit moment zijn er 25 ideeën die uitgevoerd moeten gaan worden. Maar hoe beïnvloeden die ideeën elkaar en hoe verhouden ze zich tot elkaar? Misschien kunnen de SDG's gebruikt worden om te toetsen welke ideeën voorrang krijgen.

Dit is een gebiedsproces, waarmee getest kan worden hoe de SDG's in de omgevingsvisie ingezet kunnen worden.

Er zijn al afwegingen gemaakt door de twee gemeenten en de provincie. Deze afwegingen zijn gemaakt vanuit politiek-economische belangen. Er is nog niet nagedacht over de sociale, economische en bestuurlijke elementen.

Het opstellen van de omgevingsvisie begint groot: wat zijn de wensen en dromen? Een volgende vraag is wanneer de SDG's worden ingebracht. Worden die voor de dromen ingebracht, als een soort kader? Of worden ze pas later ingebracht, zodat de dromen volgens de SDG's ingekaderd worden?

3. Wensen/eisen voor een afwegingskader

3.1. Wensen en eisen voor drie onderdelen

Proces	Inhoud	Vorm
Basis voor "het gesprek"	Brengt alle ontwikkelingen in hun specifieke context in beeld + toekomst	Bevat gelaagdheid: visie, meekoppelkansen helder, gebiedsniveau, individueel aanpasbaar
Samen toewerken naar visie, binnen en buiten	Met het kader kun je alle opgaven met SDG-bril bekijken, ook als kans	Mogelijkheid voor focusdoelen (eigen) prioriteiten
Wel of geen kaders meegeven vooraf bij participatie?	Geeft een plek aan thema's Omgevingswet (expliciet maken)	Dynamisch, aanpasbaar aan voortschrijdende inzichten en ontwikkelingen
Kader zelf transparant tot stand laten komen?	Maakt alle keuzes en effecten/consequenties transparant	Digitaal format
Laat voortgang zien (per doel)	Geeft concrete handvatten voor beleidsbeslissingen in relatie tot maatschappelijke vraagstukken	
Integraal, hoe elkaar verbinden Samenhang inzichtelijk, helder welke stap nodig is om verder te komen Interbestuurlijk: 10 opgaven	Te verwerken in een vlekkenkaart (DSO)	
Helpt om prioriteiten te stellen	Nodigt uit om meerdere doelen te koppelen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - combinaties versus functies - gebiedseigen identiteit behouden - afwenteling voorkomen 	
Meer doen/waarde Basisniveau in het geval van crisis Integrale aanpak		

Een afwegingskader helpt om transparante keuzes te maken en het kader zelf dient ook op transparante wijze ontwikkeld te worden. Het moet kunnen helpen om prioriteiten te stellen, maar om tegelijkertijd ook integraal te kunnen werken.

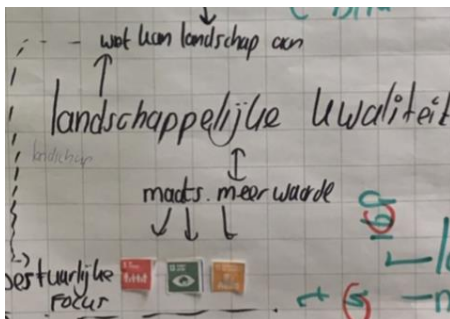
3.2. Welke typen afwegingen wil je met een afwegingskader kunnen maken?

De gemeenten noemen de volgende thema's als belangrijke doelen:

- Gezonde mensen
- Landschapsverbetering
- Gezondere openbare ruimte, of basisniveau
- Energiebesparing bij cultureel erfgoed/monumentale gebouwen
- Vrijkomende (agri)bedrijven ontwikkelen
- Vitaal landschap

3.2.1. Dongen

Afweging maken tussen landschappelijke kwaliteit en de maatschappelijke meerwaarde. Maatschappelijke meerwaarde afwegen op basis van drie SDG's: 1, 11 en 13. Deze SDG's zijn bestuurlijk meegegeven. Projecten die aan deze SDG's bijdragen, krijgen voorrang. Het is onduidelijk hoe de betrokken buurgemeente hierin staat.

3.2.2. Smalingerland

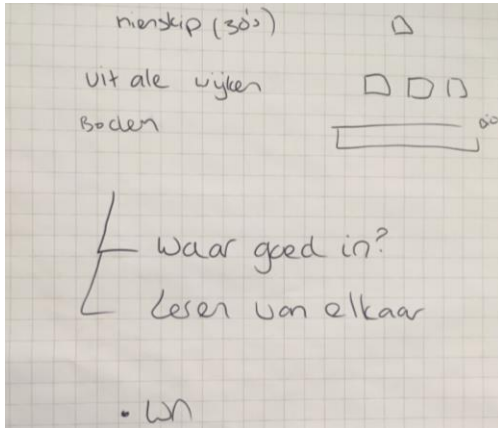
Afweging maken tussen het investeren in een gezondere openbare ruimte, of kiezen voor behoud van het basisniveau. Het kost veel geld om van het basisniveau naar een hoger niveau te gaan, maar er wordt ook veel waarde gecreëerd, het levert ook veel op. Dat kan met als volgt worden gevisualiseerd:

Eén SDG staat centraal, maar wanneer daarin geïnvesteerd wordt, heeft dat ook op gerelateerde SDG's een positief effect. Dat kan weergegeven worden als een hark/hiërarchische boom zoals in bovenstaande foto.

3.2.3. Súdwest-Fryslân

Voor de gemeenten Súdwest-Fryslân staan de volgende thema's centraal: vitaal landschap, gezond leven en energieneutraal wonen. Hierboven hangt de biosfeer. Om hier keuzes in te kunnen maken, wordt gebruik gemaakt van "de taart".

3.3. Afwegingskaders die inspiratie bieden en positieve en negatieve elementen van die afwegingskaders

Gemeente	Welke kaders gebruik je nu en wat bevat daarin?	Wat bevat je niet in huidige kaders?	Wat spreekt je aan in andere kaders?
Dongen			SDG's: alles komt bij elkaar
Staphorst	Omgevingsvisie, Handboek Participatie	Niet iedereen heeft de competenties die gevraagd worden, zoals het in gesprek gaan met burgers	
SWF	Kaders voor duurzaam handelen/Natural Steps: heel fundamenteel	Bij Ruimtelijke Ordening hebben ze hier nog wel eens moeite mee, omdat het allemaal aan de miensk wordt overgelaten	
	Betrokkenheid, legitimiteit en rendement. Het is eenvoudig, goed toepasbaar en het is fundamenteel.		

Gemeente	Welke kaders gebruik je nu en wat bevat daarin?	Wat bevat je niet in huidige kaders?	Wat spreekt je aan in andere kaders?
SWF	Maatwerk en Samen.		
Dongen	Allerlei kaders: iedereen kan ermee werken	Verwarring en versplintering	
	M.e.r. etc.	Niet integraal, sociaal aspecten komen hier niet in naar voren	
VNG		Casco afwegingskader is ingewikkeld. NOVI: de nuance en volledigheid ontbreken	NOVI: de eenvoud
Smallingerland	Go Noord, Integrale Gezondheidsvisie	Niet volledig integraal	Meer focus maakt het behapbaarder
SWF	VTH, Go Noord, Trutsk op Romte. Deze allemaal: transparantie.		
VNG	Taart & donut: in één oogopslag word je eraan herinnerd welke waarden allemaal betrokken waren. In de taart is er clustering rond de people planet prosperity peiler en in de donut gaat de aandacht uit naar de sociale basisvoorwaarden en planetaire grenzen. Biedt meetbaarheid.		
VNG	Omgevingswijzer: brengt in beeld hoe goed er op verschillende doelen wordt gescoord, levert dus meetbaarheid.		

Overkoepelend kan het volgende gesteld worden:

- Rendement van de doelen: waarde toevoegen
- Laat zien waar je door bodem/basis gaat
- Breder kijken dan alleen economisch (ook sociaal en fysiek)
- Meekoppelen van doelen transparant maken
- Fundament plannen (voor generaties na ons)
- Bovenliggende visie: omgevingsvisie is daar onderdeel van, verbinden met sociaal domein
- Moet iets van de gemeenschap worden
- Generiek – lokaal: wat is je vertrekpunt
- Omgevingsvisie versus SDG's: wat is je vertrekpunt
- ➔ Samen, alert dat je niet door de bodem zakt, transparantie bevorderen, drieslag van economie, sociaal en fysiek waarbij geen van alle onderbelicht raakt.

4. Afsluiting

Omdat er een grote hoeveelheid werk is, wordt in het programma iets meer ruimte gecreëerd. De eerstvolgende begeleidingssessie van 12 juni komt te vervallen. Alle bijeenkomsten schuiven met één datum op. In september worden twee data toegevoegd. Vanuit de VNG wordt een nieuwe planning gestuurd. (12/6) komt dan te vervallen en alle bijeenkomsten schuiven één datum op.

De begeleidingssessies blijven in Amersfoort en de werksessies in Utrecht.

De huiswerkopdrachten zullen eerder verstuurd worden.